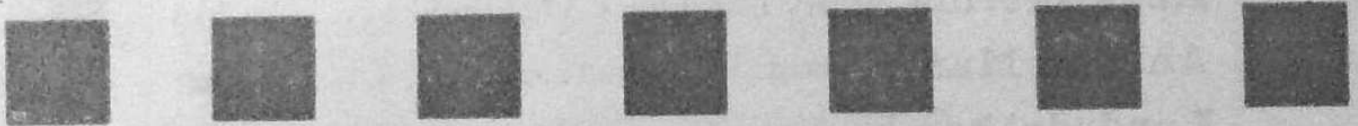

Feiz ha Breiz

KERZU 1928

*Degasit, da Feiz ha Breiz, er miz-ma,
eul lenner nevez d'e galanna.*

Feiz ha Breiz

Kelaouenn viziek gant skeudennou

RENET GANT Y.-V. PERROT

Koumananchou diouz ar bloaz - Breiz. . . . . 13 lur	Embannou diouz ar bloaz : 1/4 bajenn 150 lur
Fraez ha broioù stag outi . . . . . 15 lur	1/2 bajenn 275 lur
Evid ar re a zo e diavéz bro. . . . . 20 lur	1 bajenn 500 lur

Evid ar c'houmananchou koulz hag evit an embannou skriva da :
M. Fr. GEORGELIN, administrateur, 4, rue du Château - BREST
C./C. Rennes 44-40

TAOLENN MIZ KERZU

Deiz an Aotrou, gant Ernest Hello	435
Mell ha, "Foott-ball" gant Y.-V. Perrot	440
Rene Skordia, gant eun eus e vignoned	445
An Tad Maner, gant Y. Uguen	452
Landudal hag he diou iliz, gant G. P.	455
Bodonou ha Koatenez, gant G. P.	462
Keleier, gant Y.-V. P.	469
Taolenn 1928	472

SELAOUIT 'TA !

Pa n'en em gavo ket *Feiz ha Breiz* er parrezioù, derc'hent sul kenta ar miz, da ziwezata, grit raktal ho klemmou da : M. Antoine CARDALIAGUET, Administrateur délégué, 4, Rue du Château, Brest.

Ti koz L'OLLIEROU

L'HOSTIS & JORDE

SUCCESEURS

18, 27, rue Louis-Pasteur, Brest

Pa ho pezo eun dra bennak da breza, dalc'hit sonj eo en hon ti e kavoc'h ato ar muia da joaz hag an dессiniou nevesa e mouchoùrou ha tavancherou brodet.

Seiz, mezer, ha danvez a hep seurt.

Dioc'h ar galite an ti-man a werz gwelloc'h-marc'had eget neus forz pehini all.

Eun estompt a ugent real dre gant a vez roet e marc'hadourez ha dek dre gant d'ar familhou niverus.

AU TIGRE ROYAL

FOURRURES & PELLETERIES

37, rue de Siam, BREST

Grand choix de Fourrures de toutes provenances

-- Transformations --

--- Réparations ---

PRIX MODÉRÉS

Prena a reer es-kriz, krec'hin lern, kaerelled-vras, lapined; gozed, pudasked, hag all... ha paet e vezont prizioù mat.

YEG'HED ar VUGALE

Ar « SIROP FERET » a-enep an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nezh hag a ya'cha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re vella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iode, hag all... » Ar vertuz eus da ya'chaat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trouskleinnou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu warlerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.
Dépôt principal : GRANDE PHARMACIE DU PROGRÈS,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), Brest.

Hadou evit Hada

F. HILY

Téléph. : 32 Landerne
C. C. Naoned 3187

Téleg. : Hily-Landerne
R. C. Brest 1377

16, Kae Leon - 1 ha 3, Straed ar C'henwerz

LANDERNE

GWIPAVAZ - PLOUGASTELL-DAOULAS

Gwerzer. ar merk-man

Azgouennit-hen war an holl bakadou

HADOU, dreist-holl beterebez, karotez
gwen, ruz, melen, ruta, hag lla.

AU GENEUR

Marga 24quod

Pommad
ha
Bleud

NOELLINE

a bare Ruzderiou ar vugale **NEVEZ-GANET**

Ar Pommad Noelline a zo ar gwella louzou ouz

SPINAC'H AR BRONNOU

Priz pep louzou, 18 real.

Kaset e vez gand ar faktour evit
20 real.

STAL-VRAS :

GRANDE PHARMACIE

Foucher et Le Monnier

75, Ru Siam, Brest

BON

pour un Echantillon

GRATUIT

à envoyer au Laboratoire

NOELLINE

75, rue de Siam, Brest

Goulenit e ti ar marc'hadour

ar Zoavon

e galleg « **Le Plus Chic** »

Hennez eo ar gwella !

Hangars agricoles métalliques

Charpentes métalliques
Ponds en fer
Tour

Serrurerie d'Art
Toutes pièces forgées
et estampées.

J. BERTHOMIER

Constructeur

90, rue Jean-Jaurès, BREST Tél. 2-75

Fermatures de magasins
Persiennes en fer
Grilles articulées

Monte-charges et monte-plats
Représentant de la Maison
Jaquesnet et Mesnet, Paris.

Silos métalliques
à fourrages « Gautier »

Représentant des Ateliers et Fonderies
Gustin fils, Paris.

Tous projets et devis gratuits sur demande.

DISKENN BOUZELLOU Evit beza servichet mat, heb
ezomm da baea re ger, it,
gant fizians, da di ar **H. LE ROY**, bet loreet e Paris, hag
breizad mat ma 'z eo e zo chom er **ru Jean-**
Jaurès, n° 139, BREST, ar ru Bariz gwechall.

Kaout a reoc'h en e di a bep seurt gourizou evit gwazed,
merc'hed ha bugale. Lereir en deus ivez evit ar re a c'hell beza
dieset gant gwazied o divesker.

ARREBEURI. - Peziou-arrebeuri, ar re vras, ar re grenva, ar re gwella mar'had
a vez Kavet e ti **VICAIRE-LEVEC**

Marc'hadour-arrebeuri
105, straed Jean-Jaurès, (ar Ru Baris gwechall) BREST
Diouallit mat: n° 105 a lavaran, ha n° ket eun ti all eo!
Medalenn-our e Diskouezadeg « Arts Décoratifs » Paris 1925

Peziou-arrebeuri a bep seurd en akajou, kraon, dero. Stal vras evit an
arrebeuri giz-Vreiz Gweleou houarn ha kouevr Gloan, matalaseonou,
plunv, palennou, meleziourion. Arrebeuri kerez gwarniset a-raoz evit an
dud diwar ar maez, Kaset e vezint evit netra d'ho ti dre girri-dre-dan.

Hadou potach ha brouskon, hadou bleunioù

Hadou dibabet eus ar gwella tiez

TI A. HUON
Savet e 1840

L. AUDREN, DEUT WAR E LERC'H
13, Straed Siam — BREST
Téleg. AUDREN-GRAINES-BREST Téléph. 5-35

BINVIOU - PESKETA
KERDIN - SIFELL A BEP SEURD

Brezoneg en ti **T A FIZIANS** R. C. Brest 49

N'achetez pas de matériaux de construction
avant d'avoir consulté les

Etablissements SPECK
46, rue Jean Jaurès - BREST (ancienne rue de Paris)
Téléphone 2-35

pour vos toitures: Plaques ondulées **EVERITE**
Exigez le mot **EVERITE**, imprimé sur chaque feuille

Feiz ha Breiz

DEIZ AN AOTROU

Ha Doue a lavaras da Adam: Debrì a c'helli
eus holl frouez ar baradoz. Met arabad e vo d'it
debrì frouez gwezenn gouiziegez an droug hag ar
mad.

En deiz ma 'z po debret anezo.

Ar maro az lazo (1)

Ha Doue a gomzas ouz Moysez hag a lavaras:
Komz da vugale Israël ha lavar dezo:

Taolit evez en aoun na virfec'h ket deiz an ehan
rak hennez eo ar merk etrezoc'h ha me, eus an
eil rumm d'egile, ma ouezoc'h, ez oun an Aotrou,
an hini ho santela.

Mirit deiz an ehan, rak santel eo, an hini hen
torro,

Ar maro hel lazo (2)

(1) Gen. II. 16. 17.

(2) Ex. XXXI. 13. 14.

An daou c'hourc'hemenn-ze a zo graet gand an hevelep geriou :

Ar maro az lazo
Ar maro hel lazo.

Ha Doue a gendalc'h da boueza : Labourat a reoc'h, c'houec'h dervez. Ar seizvet a zo da ziskuiza ha da veuli Doue.

An hini a labouro, en deiz-ze,

A varvo

Ar varnedigez kenta a zo bet douget a eneb Adam hag e vugale ha n'eo ket hepken hor gourdrouz eo a zo bet graet, met ivez hor c'hastiza. Hag an holl a zo bet kastizet ha kastizet spontus hag ar c'hastiz a bouez pounner war hon diouskoaz.

Hogen an hevelep barnedigez a zo bet douget gant an hevelep geriou, eur wech all hag an dud n'o deus ket taolet evez e kouez an diou varnedigez-ze eus an hevelep genou.

An den en deus toueziet ar Zul gand an deizioù all evel m'en doa Adam toueziet frouez gweznenn ar c'holl gant frouez ar gwez all.

Hag ar c'hastiz kenta kouezet war an den n'en deus ket e laket da zigeri e zaoulagad pa gleve an eil gourdrouz...

Doue en deus gourdrouzet a-benn diou wech.

An den, en e follentez, en deus kemeret lezenn ar zul evid eul lezenn goz, prenvedet ha didalvez, douget gand unan ha n'en doa nerz ebet ken evit kastiza ar re a zizentje outi...

Gwaz a-ze d'ar re a gred lakat o dourn war ar pez en deus miret an Aotrou evitan e-unan.

... Balthazar n'edo ket, m'oarvat, oc'h ober e gammejou kenta, war hent an ifern, met eun nozvez ec'h evas gand al listri sakr hag en nozvez-se :

Apparuerunt digiti.

Bizied a voe gwelet.

Tri ger a voe skrivet war ar vogel.

Mane, thecel, phares.

Ema graet ganez.

Al listri aour hag arc'hant-ze a oa bet laeret e templ Jerusalem : traou oant hag a oa miret gand an Aotrou evitan e-unan.

N'eus lezenn ebet hag a vefe graet evid an holl.

Gounid a ri da vara gand ar c'houezenn diouz da dal. Lezenn galet hag a zo teneraet gant lezenn ar zul.

Ar re a grede en em ziskouez d'ar roue Assuerus, hep beza galvet gantan, a veze barnet d'ar maro.

Met Assuerus a astenn e walenn-aour da Esther strafuilhet hag a lavar d'ezhi :

« Al lezenn-ze a zo graet evid an holl, met n'eo ket graet evidout-te. »

Lezenn ar c'houezenn a zo graet evid an deizioù pemdez, met n'eo ket graet evid ar zul.

Er baradoz zoken, diwezatoc'h, e vezo traou hag a viro Doue evitan e-unan traou ha Doue n'o ranno ket gant ar zent, na gant an elez, traou hag a vezo e draou, d'ezan E-unan.

Seul-vui eo lemm ha sklêr lagad an den ha seul-vui e oar lakât kemm etre ar pez a zo aotreet hag ar pez a zo difennet gand al lezenn.

Seul-vui eo fall ha brein ha seul-vui eo douget da lakât, en eun douezenn, ar pez a zo aotreet hag ar pez a zo difennet. Seul-vui eo dall an den ha seul nebeutoc'h e chom anat ar Zul dirazan.

Merk dourn Doue war eun dra ne c'hell beza gwelet nemet gand eul lagad hag a zo sklêr.

Ar zul eo Alleluia ar bed-holl. En dervez-ze, eo e c'heller klevet, e kreiz ar zioulder, ar bed-holl o tenna e halan, evit kana meuleudi an Aotrou Doue.

Met e pelec'h eo red mont evit kaout ar sioulder-ze e klever enni eun hevelep tra?

Red eo mont pelloc'h eged al leon a dreuz ar gouzeri, pelloc'h eged an êr a dreuz an oablou, pelloc'h eged ar sonerez, hag ar sklerijenn a dreuz boaeou an nenv; red eo treuzi an enezennou pella hag ar maeziou ha n'eus bet den enno biskoaz.

Pelloc'h oun aet eged al leon, pelloc'h eged an êr a dreuz an oablou; ar zonerez hag ar sklerijenn ha ne ra nemed pemzek mil leo ha tri ugent bep sekondenn a zo chomet pell, war va lerc'h, ha ne glevan ket c'hoaz ar bed holl o tenna e halan.

Kerz pelloc'h, pelloc'h... Hag ez an pelloc'h, pelloc'h, pelloc'h, ha n'oun ket gouest c'hoaz da glevet ar bed-holl o tenna e halan.

Evit klevet ar bed-holl o tenna e halan eo red mont pell, pell, ken na c'helli klevet trouz ebet ken. Aet oun keit ma ne glevan trouz ebet ken ha koulskoude ne glevan ket c'hoaz ar bed-holl o tenna e halan. Kerz pelloc'h c'hoaz; evit klevet ar bed-holl o tenna e halan eo red mont keit ma ne zalc'her sonj ebet ken eus hini eus trouzou ar bed-man.

Aet oun keit... keit ma ne zalc'han sonj ebet ken eus hini eus trouzou ar bed-man ha koulskoude ne glevan ket c'hoaz ar bed-holl o tenna e halan.

Kerz pelloc'h... pelloc'h c'hoaz. Evit klevet ar bed o tenna e halan eo red mont keit... mont keit... ma ne glevi ket mui trouz da dreid.

Aet oun keit, ma ne glevan ket mui trouz va zreid, ha daoust da ze ne glevan ket c'hoaz ar bed-holl o tenna e halan.

Kerz pelloc'h c'hoaz neuze... Kerz beteg ma ne glevi trouz ebet gant da eskell o nijal...

Aet oun keit ma ne glevan trouz ebet ken gant va eskell o nijal ha daoust da-ze ne glevan ket c'hoaz ar bed-holl o tenna e halan.

Kerz pelloc'h... pelloc'h... red eo ez pefe ankounac'haet a-grenn petra eo an trouz.

Mat, ankounac'haet a-grenn em eus petra eo an trouz ha daoust da-ze ne glevan ket ar bed-holl c'hoaz o tenna e halan.

Selaou mat...!

E kreiz sioulder an noz ankounac'haüs... an Aotrou Doue a zo aze o lakat da galon da lammat...

Breman e klevan ar bed-holl o tenna e halan

Alleluia! Alleluia!

ERNEST HELLO.

Kaera spered den ha kristena skrivagner a zo bet e Breiz en XIX^{vet} kantved, Ernest Hello a zo bet ganet en Oriant 100 vloaz a zo bet, er miz tremen; mervel a eure e bro e gavell d'ar 14 a viz gouere 1885. Dleet e vije kaout, e brezoneg, eun dibab eus e oberou.

Mell ha “ Foot-ball ”

Daoust ma 'z eo ar zul da Zoue, evel m'hel lavar ker splann, uheloc'h, Ernest Hello, ha daoust peger striz eo Doue e kenver ar re a lamm e zervez digantan, e kaver, zoken en hor Breiz, — gwechall bro ar zent, — tud, reuzeudik a-walc'h, evit dizouea ar zul hag ober eus an dervez-se, eun dervez henvel ouz ar re all hag e c'hell peb hini ober ar pez a gar gantan.

Holl zuliou an hanv kouls lavaret a zo perc'hennet gant goueliou distrantell pe gant redadegou disasun: redadegou kezeg pe redadegou tud, traou diouz doare ar re a gar gwelet ar gwad o redet, al loened, e kreiz o nerz, o koueza, a-strons o c'horf, war an hent, maro-mik, hag an dud, lorc'h enno, oc'h en em taza, evit gounit eun dournadig arc'hant ha kaout o ano war ar c'hazetennou; c'hoariou gouez, an darn vrasa anezo, hag oun souezet o gouzanvjed, evel ma raer, en hor bro gristen: nag a grisder a dle beza c'hoaz e kalonou tud a zo pa redont, gant plijadur, evel ma reont, da welet hevelep arvestou.

Betek-hen, suliou ar goanv, da vihanan, a veze lezet, braoik c'hoaz, gand o ferc'hen, met, e meur a barrez, zoken, war ar maez, e saver breman, etre paotred yaouank, c'hoariou « foot-ball » hag ar c'hoariou-ze, nemet reizet mat dreist e vefent, gwella ma 'z int eo da laerez e zervez digand an Aotrou Doue. Evel m'hel lavar pelloc'h unan eus hor c'henlabouerien, ar « foot-ball » eo mab bihan ar vell, — « la soule », e galleg, — eur c'hoari hag a oa brudet bras, e Breiz a-bez, gwechall goz.

Ar vell a oa eur volod ler, bras kenan, leun a vrenn pe a foenn hag a veze stlapet etouez an dud,

gand unan eus pennadureziou ar barrez; an hini ma veze gantan da guz-heol eo a c'houneze priz ar c'hoariadeg. Adalek an XIIIes kantved ez eus bet mellerien, e Breiz; hon tud koz, avat, ma raent ar c'hoari-ze, n'her graent nemed eur wech m'o deveze sante-laet ervat ar zul, dre an oferenn-bred hag ar gousperou ha da gloc'h an noz, pep hini a en em jache da vont d'ar gêr.

Eur c'hoari blijadurus a-walc'h e oa ar vell, met eur c'hoari danjerus e oa ivez, n'eo ket hepken evid ar vellerien, rannet e diou gostezenn, met zoken evid ar re a veze o sellet outo ha setu perak eo bet red he difenn hag eo bet dilezet a-nebendou. Setu aman, war-ze, petra lavar Cambry, eun dispac'her hag eun digristen a zen, en e levr « *Voyage dans le Finistère ou état de ce département en 1794 et 1795* » :

« La soule était jadis un jeu commun. On le pratique encore dans quelques contrées de la Bretagne; le seigneur ou notable d'un village jetait au milieu de la foule un ballon plein de son que les hommes de différents cantons essayaient de s'arracher. Celui qui parvenait à le cacher, à le dérober aux poursuites des assaillants, jusqu'au moment du coucher du soleil, gagnait le prix fourni par la générosité de celui qui proposait, qui donnait au public cette fête dangereuse.

On a vu quelquefois des hommes suivre la soule dans la mer et se noyer en la cherchant. J'ai vu dans mon enfance un homme se casser la jambe en sautant par un soupirail, dans une cave, pour la saisir: ces jeux entretenaient les forces, le courage; mais, je le répète, ils étaient dangereux. (*Voyage dans le Finistère*, p. 110).

La soule est proscrite depuis que plus de quarante hommes, en la poursuivant, se noyèrent dans l'étang de Pont-l'Abbé. (*Voyage* p. 346).

An A. de la Borderie, en e Histoire de Bretagne, tome III, p. 126, a skriv:

« La soule était un ballon de cuir, quelquefois une boule de bois, lancée par le seigneur ou son représentant et que les hommes de la seigneurie formés en deux partis — les hommes mariés d'un côté, les célibataires de l'autre — se disputaient avec acharnement et souvent avec de grandes violences.

Peurzilezet e oa ar vell gant Breiziz tost da gant vloaz a oa p'hon eus he gwelet, graet eun dro hir

ganti, e Bro-Zaoz hag en Amerik, o tizrei davedomp dindan an ano saoz a « *foot-ball* ».

Ma oa eur c'hoari danjerus, gwechall, eo ken danjerus all, breman, ma n'eo ket danjerusoc'h. En Amerik, er bloaz 1925, 20 c'hoarier a en em lazaz oc'h ober ar c'hoari-ze; er bloavez 1926 e voe 9 lazet, 200 glazet hag 50 gwall vac'hagnet p'eo gwir ez eus bet ranket trouc'ha d'ezo pe eur vrec'h pe eur c'har. Daou eus ar re a oa o sellet c'hoari hepken o voe lazet, e Suzon, d'an 10 a viz du 1926 ha nag a bed dousenn all a vije kavet c'hoaz ma karfed koll amzer da zellet piz ouz ar c'ha-zetennou.

Ma ne vefe nemet danjerus (1) ha ma rafe eur vad bennak e vefe gellet he gouzanv, met siouaz, ar vad a ra n'eo na sklêr nag anat.

An ofiser Hébert, en e levr « *Le Sport contre l'éducation physique* » a ziskouez d'eomp zoken e ra ar c'hoariou-ze hag ec'h en em skuizer, re en holl enno, muioc'h a zroug eged a vad d'ar c'horf, p'eo gwir, emezan, war 100 den yaouank galvet da welet ha mat e oant da vont da zoudarded, — breman pa oar ken troet ha ma 'z oar ouz ar « *sports* », — ez eus 53, ya, *tri hag hanter kant* ha n'int ket gouest, d'o 20 vloaz, da vont dindan an armou; 53 war 100 hag a zo « *inaptes au service armé* »

Antronoz eur c'hoariadeg evelse, ar re a vez bet enni a vez torret o c'horf outo gand ar skuizder; pe seurt labourat a raint neuze pa 'z aint d'o dervez?

Lavaret a raint eo red d'ezo c'hoari, ma wellay o izili. An neb a zo o labourat, pe war ar c'hoad, pe war an houarn, pe war al ler, pe war ar mezer, pe war ar maez, pe war ar mor, en devez tro a-walc'h, epad c'houec'h dervez ar zizun, da zouplaat ha da wellaat e

(1) Bez ez eus tud diboell, eme G. de Lafrête, « des snobs, des névrosés ou des « piqués », ha ne garont nemed ar c'hoariou danjerus, el lec'h ma vo pennou da faouta ha divesker da derri.

izili, hep m'en defe ezomm d'en em lakât en hanter-noaz, da zul, da redet ar vell, dindan peb amzer, en eur park leton digor d'ar peder avel.

Nag a bed paotr yaouank hag a dap klenvejou, en doare-ze, diwar d'omp ha yen hag a gavo divezatoc'h poaniou hag o do chachet war o c'hein, oc'h en em skuiza, re en holl, gant o c'hoariou, o redet en tu all d'o nerz, warlec'h ar vell p'edo daoulagad ar zellerien o para warno hag ouz o lakat da vont anezo o-unan ha da ober traou dreist o galloud?

Mat eo c'hoari, goude ma vez bet labourer hag evit gellout labourat gwelloc'h goudeze.

Red eo plijadur a-wechou. Mat eo en em lettri er c'hoariou a rae en hor raok hon tadou; mat eo gwelet piou a lammo pella, a redo buana ar c'hilhog, a daolo ar pouez uhela, a valo kerc'h munuta, a zavo gwella ar gifien, a denno, braoa, an tousog eus ar voger, a denno trumma d'ar gwalenn, a c'houreno, gwenva, met ober neuze c'hoariou hag e lec'h ober gaou a ra vad d'ar yec'hed.

O klask ober vad d'ho korf emaeoc'h, war ho meno, baleit eta neuze, war ho troad; n'eus c'hoari ebet hag a rafe kement a vad d'ar c'horf hag ar bale.

Gant c'hoariou « *foot-ball* », bep sul, lakomp zoken e rafec'h eur vad bennak d'ho korf, met pe seurt vad a reoc'h d'hoc'h ene?

N'eo ket hepken eur c'horf ha n'eo ket hepken eun ene eo ho peus da zavel, met eun den en e bez. Arabad eo eta d'eoc'h pleustri gand an hanter hepken anezan hag ankounac'haat an hanter all. Red eo o lakaat da wellaat o daou evel daou loen starnet, kenver ha kenver, ouz an hevelep kar.

Paotred yaouank a zo ha n'int atapiet ken nemet gand ar « *Sports* ».

Gouzout a raint petra deu da veza ar gall Carpentier hag ar morian Johnston, piou en deus kollet er c'hro-

gad-man-krogad ha piou en deus gounezet du-hont; lavaret e vefe graet, ouz o c'hlevet, n'eus mui nemed an nerz o ren ar bed...

Sperejou goullou, prest da vervel gand an naon...

En hanv e tastumer boued-korf a-benn ar goanv, met, er goanv, iver, eo dastum boued-spered a-benn an hanv; ma n'her grit ket o lenn, o skriva, o kana, hag oc'h heulia eur c'hele'h-studi; pe goulz her greoc'h?

Ho sperejou a varvo gand an naon.

Kaeroc'h a zo. N'eo ket hepken eun den eo ho peus da zével, met ivez eur c'hristen hag, evid eleiz a baotred yaouank, ar zul n'eo mui ar zul, ar zul n'eo mui dervez an Aotrou Doue, ar zul eo dervez ar « football ».

Eun oferenñ a vo klevet, marteze; da vihanan, darn her graio, met arabad d'ar beleg hen lavaro beza eun dever goulou; ar berra ma vo eo ar gwella; ar spered n'eman tamm ebet en iliz; aoun a zo da veza re ziwezat er c'hoariadeg a dle beza graet, alies, 20 leo pe 30 leo diouz ar gêr. Ene Gargantua, marlonk bras Rabelais, a oa en e gegin; ene ar meller a zo en e c'hoari. Lavaret a c'heller, hep fazia re, an hanter eus ar zul a dremenno war dachenn ar c'hoari; an hanter all oc'h en em gempenn da vont di hag an hanter eus an noz warlerc'h en ostaleri, oc'h eva glaourenn, falloc'h, alies, eged an dour eus a bod ar gwel-lienn.

Ha petra eo eur zulvez tremenet evelse ?

Eun dervez miret gant Doue, evitan e-unan, ha laeret digantan.

Paotred yaouank, gwelloc'h eged an dra-ze ho peus da ober pa 'z eus gwad breizat yac'h ha gwad kristen birvidik, en ho kwazied hag eo dibad, etouez c'hoariou Breiz, ar re a roio d'eoc'h ar blijadur uhela hag ho lakaio da zével ho spered warzu ar wirionez hag ho kalon warzu Doue.

Y. V. PERROT.

René SKORDIA eus a Scaër

(Mestr bras gourenerien Breiz)

Lavaret ez eus bet ne blij d'ar Breizad nemed an aër vat hag ar maeziou; eno hepken e kav ar yec'hed hag al laouenedigez evel ar pesk en dour. An aër vat da genta evit labourat er parkeier hag er c'hoajou pe war donnou zishual ar mor bras; tiez-labour divent ar c'hèriou, elec'h ma vez berniet ar vicherourien, ne deont ket d'ar Vretoned; o skevent n'int ket evit gouzanv pell amzer huchenn kontammet ar seurt le-c'hiou; o daoulagad zo graet evit gwelout diskoilh bolz kataret ha koumoulenet oabl o bro hag an dud paour divroet a zeu d'ezo buan kaout kerse ha keuzi d'o labour a-wechall. An aer vat ive evid en em zidui ha kemerout o flijadur; d'ar re all ar c'horollou etre peder moger hag ar c'hoariou e goudor an foennou; ar Breizad a blij d'ezan beza er maez; koroll a ray war an hent bras, pe war al leurenn-foar pe war al leur nevez; c'hoari a ray boulou er vilar da zul, c'hoari a rae gwechall ar « zoul », tad koz ar « football »; gouren a ray war ar prajeier; holl c'hoariou yac'hus d'ar c'horf ha d'an ene, gwelloc'h eged evadegou jistr an tavarniou; holl c'hoariou diriskl e pep doare, dreist-holl ar c'horollou e-giz ar vro; gavotenn ha jabadao, plijadur an daoulagad, festou ar gened, hag ar gourenou, roue ar c'hoariou-broadel, festou an nerz hag an ijin.

Ha setu a-greiz pep kreiz eun darvoud spontus zo degouezet: René Scordia eus a Scaër, mestr bras gourenerien Breiz a zo kouezet, war al « lis », hag e varo en deus kavet eno.

Maro eo Skordia! ar c'homzou-ze ne reer ket kalz a van ouz o c'hlevout e Bro-Leon, abalamour Bro-

Leon he deus kollet eun tammig a zo an envor eus gourenerien an amzer goz, eus ar gaër a begadou gouren e veze graet war leurenn vlot ar prajeier da vare ar foenn pe da vare an eost. Bro-Leon miret ganti hec'h yez met kollet ganti kentoc'h eget gant Bro-Gerne hengouniou hor gouenn evid ar pez a zell ouz an didui, ouz ar blijadur.

Maro eo Skordia! ar pozou-ze a zo bet lavaret hag aslavaret war eun ton doanius e Bro-Gerne, Bro-Wened ha Bro-Dreger. Da genta du-ze eur vamm vat, gant he bugale, he deus ouelet he mab kollet ganti en eun doare ker kriz hag he deus pedet c'houek evid e ene. Sonj a zeu d'in eus komzou Y.-P. Kalloc'h « Jezuz oer dihuz mammeu ». E Skaër ive ar c'helou en deus mantret eur bochad tud, rak ma n'oa ket gant e Skaër, René Skordia a oa o chom e Skaër; kemeret en doa Skaër evid e vro; ne vern e pelec'h ez ae da c'houren e lakae bepred beza eus a Skaër, ha diouz o zu pôtrede Skaër o doa e gemeret evel unan eus ar barrez, ha ouelet eo bet e Skaër gant meur a hini. — Met brud Skordia a oa aet larkoc'h, René Skordia a oa lorc'h ar vro, ar gwella eus ar botred yaouank a oa en em roet d'ar gourenou. E pep lec'h en deus tremenet, e pep « lis » en deus trec'het eus a Benmarc'h da Hennbont hag eus a Gonk-Kerne d'ar C'hastell-nevez; Skaër, Gwiskriff, Bannaleg, Langolen, Spezet, Pleven, Gourin, Faouet, Arzano, Plouay, Meslan, Inguiniel, St-Goneri, Bubri, Priziag, Elliant, Penharz, ar Forest-Fouesnant, Fouesnant, Benodet, Kemperle... ha me oar... E pep lec'h en deus trec'het, gwella gourenerien Breiz o deus en em glasket outan ha netra nemed o anoiou a ray plijadur da vignoned ar gourenou: ar Jaffré teo eus a Verne (4 lur en tuman da 200); ar C'hloareg bihan eus ar Menez e kichen Lokrist — ar gwella bremañ, hep douetans, eus ar re a jom; — ar Skouarneg eus a Blouay; Jegousse eus a Lokrist — barnet ar gourenou en Hennbont en

RENÉ SKORDIA

dervez m'oa bet pistiget Skordia; — an daou vreur Jubin, eus a Inzinzac; an daou vreur Miniou eus a Wiskriff, holl pôtrede ar Morbihan; an daou vreur Berrou eus a Venodet; an daou vreur Philippe eus a Zant-Oazeg pe Spezet; ar Skaveneg hag ar Salaün

eus a Vannaleg; ar Bourhis, an Dez, Toulgoat, Navellou eus a Skaër, hag an « Avenir », mestr gourenerien Bro-Dreger, hep konta c'hoaz Ffish ha Gregorey eus Breiz-Veur. Rak n'oa ket a-walc'h enebi ken etrezo, potred hor bro; ar gounid e ranke beza diji-pot; beza oa c'hoaz du-ze, en tu all d'ar mor, e Kerne-Veur gourenerien dispar, breudeur d'eomp-ni; ar memez tadou o deus desket d'ezo ha d'eomp-ni c'hoari gand an taol bez-troad ha gand ar c'hliked, hag evel d'omp miret o deus en o bro ar gourenou. Er blaman, evid ar wech kenta int bet pedet da zont da Vreiz-vihan, da Kemperle d'en em bega gant tud o gouenn evid ar maout. Deut int hor breudeur tra mor ha start eo bet an abadenn: tri rummad a voe graet eus ar gourenerien hervez o fouez; ar botred skanv, ar re hanter-bouez hag ar re bounner. Da genta, tro ar botred skanv, René Skordia a oa dibabet evit difenn an herminig du war an dachenn ha ne voe ket eun netra evid ober e « jeu » ouz potr tramor; ouz Fish, graet en dije butun gantan egiz ma lavare vad zad koz gwechall, e korn an fan. Pa voe echu ar pegadou dre bouez, e voe graet eur pegad all evid an holl ne vern peseurt pouez ha Skordia a zavas adarre da vont ouz Gregorey, 156 lur; an trec'h a jomas gantan ha pebez lorc'h en dud gwelout Skordia o c'henvroad o sevel uhel banniel ar gounid hag oc'h ober tro ker goz Kemperle war eur c'har-dre-dan dizolo, war e vruched hag endro d'e groaz-lez gourizou amliou ha marellet an trec'h! gouriz ar botred skanv ha gouriz ar botred neus forz peseurt pouez. Gwechall, pa veze gounezet ar maout e gourenou bras Skaër e veze lorc'h e potred Skaër o welout ar maout o chom er barrez; pebez poan-galon avat, evesaat ouz potred Gwiskriff o vont eus eun davarn d'eben da heul o fabor, gantan ar maout. Amañ oa ar memez tra: ar maout a jomas en tu-mañ d'ar mor: meuleudi da Rene Skordia!

Ha goude Kemperle e tizroas da Skaër war e labour pemdeziek, eun tammig gouel a voe graet gand e vignoned evit kinnig d'ezan o meuleudi hag o gourc'hemennou. Evit gourenou fest pardon Skaër e roas lamm d'ar Berrou bras, n'en doa ket bet tro da gregi ennan e Kemperle; gouren a reas c'hoaz e Gwiskriff hag e Hennbont.

Ganet eo bet e Langolen breman ez eus 22 vloaz en eun ti kristen mat. N'oa ket gourener, dre vicher, nemet dre blijadur; savet war ar maez, oa plijet gantan abred klask e nerz hag e ijin o c'houren ouz kamaladed eus e oad pa veze oc'h evesaat al loened hag abred ive e tiskouezas beza eur mestr. Kemerout a reas ar vicher a voulanjer hag amañ c'hoaz, boaz da jench penn e-lec'h penn d'an daou-chant-luriou bleud e savas outan divrec'h ha kroaz-lez dibaot. Deut da veza gwaz a-walc'h e voe gwelet o redek lisou Bro-Gerne ha Bro-Wened n'eo Ket avat evit gounid ar c'hant, nag evit gwaska den, met evid ar blijadur da lakaat e nerz da labourat, da zont a-benn dre ijin eus krenvoc'h egetan ha da welout troet warnan daou-lagad potred ha merc'hed e vro.

Ya! tenna e rae warnan sellou an dud hag o c'haronou ive, abalamour m'oa eur gourener brao hag eur gourener « fran »; mistr ha gwenv n'oa ket pouner an tamm enezan: 124 lur, soupl ha skanv oa a gorf hag eur blijadur oa e welout, war al lis, a hep eil o c'hoari lamm choug e benn etre daou begad hag oc'h en em reuda ouz potred nao ugent lur hag o rei lamm d'ezo, hep fallagriez, skanv evel eun heizez ha krenv evel eun eujenn.

Gand an dra-ze eun dremm hegarat dous ha tamm otus ebet, mezek zoken eun nebeudig, nemet war al lis; lezet en deus e pep lec'h war e lerc'h priz ha karantez etouez an dud hag e varo en deus skoet meur a galon er vro a-bez. En dervez all e oan bet en

eun ti war ar maez hag eno ive, evel e kalz tiez all, e kavis skeudenn Rene Skordia: « A! eme-ve, c'houi peus prenet skeudenn Rene Skordia? » eun den koz a zizroas ha hen d'in: « Ya, aze emañ er plas a enor skeudenn hor gourener bras, par hep mar ebet, d'ar re wella a zo bet a-raok ar brezel e Skaër hag e Gwis-krieff, par d'ar C'hristen koz, par d'an Toupard, par d'an Nihuellou; e hano a jomo... na pebez maro digonfort!... n'oun ket evit sellout outan hep ma teufe va c'halon bihan. »

Eun den tre oa, eul labourer dispar, gwelet mat gand e vestr boulanjer, an Aotr. Yaouank ha n'en deus nemet meuleudi da ober anezan; fur ha kempenn ne veze ket gwelet o redek an tavarniou nag ar zaloudans. Kristen mat oa ive, aketus d'e zeveriou. Pa gomzer diwar benn eur gourener e sonjer dioustu en eun den krenv ha kriz, digalon ha briz, met ar c'hrenv a zen m'oa Rene Skordia en doa er memez amzer eur galon dener ha d'ar zadorn, dere'hent gourenou Hennbont edo c'hoaz o farda bokedi roz, graet gant paper seiz, evit ficha iliz-parrez Skaër en enor d'al leanez santel Tereza ar Mabig Jezuz.

Gourenou Hennbont a zeu hep bloaz da gloza ar bloavez ha Skordia a yeas di laouen ha dizoursi. Paka a reas eul lamm fall; koueza a reas war gern e benn ha livenn e gein a voe torret e kichen choug e gil. Chom a reas eur pennad, war al leurenn (eul leurenn goad goloet a vrenn-eskenn), ha goude e voe kaset d'eun ospital eus an Oriant e leac'h ma varvas d'ar merc'her vintin 19 a viz Gwengolo 1928. E varo a voe kristen evel e vuhez ha goude beza resevet e zakramanchou, e gomzou diweza a voe komzou a bardon: « Na damallit va maro da zen emezan; m'emaoun o vont da vervel, warnon va-unan eo koueza. »

E gorf a voe digaset da Langolen ha beziet e bered e barrez e kichen relegou e dud aet da anaoun en e

raog; kalz eus e vignoned a oa deut da bedi evit diskuiz ha peoc'h e ene ha pevar gourener eus e vro o doa goulennet evito an enor d'hen dougen d'ar bez.

Gourenou Breiz a oa morgousket abaoe ar brezel, Rene Skordia a oa e penn ar strollad tud yaouank a oa sonj adsevel hor « sport » broadel hag an traou a yae hep bloaz war well. Er bla-mañ dreist-holl ar gourenou o doa kemeret eun hent nevez gant gourenou Kemperle; an diou Vreiz ne raent ken nemed unan hag er bloavez 1929 Rene Skordia a dlee mont da Gerne-Veur, da Gerne-Tramor, gantan banniel herminiget Breiz-vihan; difennet mat e vije bet hor banniel! Met sevel a ra re all da gerzout war e roudou ha da lakaat, en o renk, en hor bro, gourenou yac'hus hon tadou hag abenn eun nebeud bloaveziou marteze Bro-Leon ivez a zihuno hag a gavo endro eun tamm eus herez Breiz ha Kog Kerne ha Kilhog Leon en em bego er gourenadegou meur.

Eun eus mignoned Rene Skordia.

Da zere'hel sonj eus Rene Skordia emañ staget da zastum arc'hant evit sevel war e vez e Langolen eur maen-koun en e enor. Kalz o deus roet o frot abenn bremañ hag evit ma vo kaeroc'h ar volz, pe ar groaz, pe an delven, evit ma vo din eus ar gourener prizet, ken hegarat, e vignoned eus Kerne-Tramor o deus ive astennet o dorn en o bro, evit Mestr bras Gourenou Breiz.

Lennerien ar pennad-mañ a garfe marteze kaout en o zi skeudenn o c'henvroad brudet; he c'hout a raint e ti Burel, photographie, Skaër. — Gwerzet e vez 6 real ar pez, evit sikour sevel ar volz-envor. M'hen defe unan bennak c'hoant rei e brof, skriva d'an Aotr. Yaouank, Skaër; hen a ouezo da biou kas an arc'hant.

Buhez an Tad Julian Maner

An drouk-spered o klask laza ar misionou

Edo mision Molenez oc'h echui, pa zeuas kelou eus an douar bras da zigas da Gonk ar vugale hag an dud yaouank n'o doa ket bet c'hoaz sakramant ar Gonfirmasion.

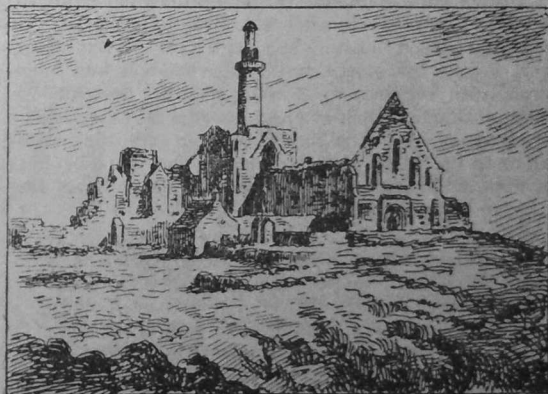

PLAS-KER KONK

An drouk-spered en em lakeas ive neuze da glask trabas ouz ar misionou, ne blijent tamm d'ezan. Lakaat a reas tud fallakr da skriva da Rener skolaj ar Jezuisted e Kemper, an Tad Launay, da damall an Tad Maner: « Lore'h enna, abalamour d'ar vad o deus graet, o deus kaset d'o heul yaouankizou an diou enezenn, lezet da zansal ha danset ganto en eur

gana kantikou. » Petra n'hell ket an teodou fall, binimus? E peb amzer e vez kavet eus an dud-se n'o deus ken micher nemet dispenn ar re a ra eur vad bennak.

An aotrou Kupif, eskob Leon, en em gavas e Lokrist evit rei ar Gonfirmasion. Pep seurt traou a voe lavaret d'ezan enep Mikael an Nobletz. Kure Eusa a damallas ive Janned ar Gall da veza prezeget en enezenn, en desped da lezennou an Iliz. N'he doa ket prezeget, met

ABATI LOK-MAZE

hepken, hervez an aotre roet d'ezi gand ar vikel vras, respontet d'ar goulennoù a rae an daou visioner. An eskob a c'houlennas ma vefe diskouezet d'ezan an taolennou. Mat o c'havas. Met, evel ne anaveze ket ar brezoneg, e koundaonas ar c'hantikou, hag e tifennas o c'hana dindan boan a eskumunugenn.

Antronoz e tigoueze e porz Liogan bagou bras, enno tud yaouank eur Eusa, a zeue da Gonk evit beza

konfirmet. Eur mil bennañ oant. Diskennet war an douar, ec'h en em lakjont e renk, daou ha daou, evel e prosesion, en eur gana-kantikou an Tad Maner. An dud a zirede d'o gwelet. Met, o klevet kantikou an Tad Maner, e lavarjont d'ezo: « Roit peoc'h, pe e vezot eskumunuet. » Met kana a raent krenvoc'h krenva. « Emichans, a lavarent, ne vezimp ket eskumunuet evid kana kantikou desket d'eomp gand an daou Dad misioner. »

Dre eurvat e tigouezas var al lec'h eur beleg, an aotrou a Bentrez, unan eur chalonied iliz Folgoat, a oa gand an aotrou 'n eskob epad e dro. An aotrou a Bentrez a ouie brezoneg, hag a welas n'e ket kanaouennou fall a veze kanet, hervez m'oa bet lavaret dre c'haou. Goude beza klevet an aotrou a Bentrez, an aotrou Kupif a roas urz da ziskleria er gador oa bet faziet var Vikael an Nobletz hag ar c'hantikou. Benniga a reas ar c'hantikou nevez, ar re o doa o graet hag ar re o c'hane.

An daou visioner, o tont eus an enezennou, a voe digemeret mat gand an aotrou'n eskob. Heman a lavaras d'an Tad Maner: « Goude Pask e teuot adarre d'am gwelet, hag e teskoc'h d'in ar brezoneg; » hag, en eur vourc'hoarzin, e kendalc'has: « Ha gwaz aze evidoc'h ma n'her grit ket; rak adarre e c'hellfen koundaoni ho kantikou. »

Y. U.

Landudal hag he diou iliz

Ma heulit hent bras Kemper da Vrieg epad teir leo ha ma kemerit neuze an hent bihan a gavit, en ho tourn dehou, e kavoc'h en tu all d'an draonienn c'hlas a zo eharz ho treid eur vourc'h vihan sioul, gant nao pe zek ti hepken, hag e chomoc'h sebezet o welet ez eus enni diou iliz, harp-en-harp, hag unan anezo kaer a-walc'h evit beza iliz-parrez e pinvidika kêr a zo e Breiz.

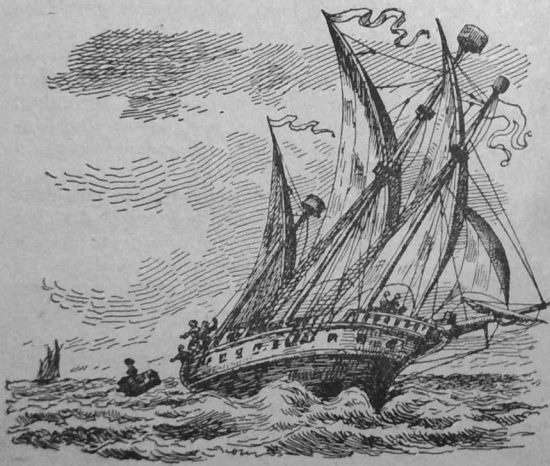
Ar vourc'h-se eo Landudal ha kals a gred eo an drev-se an *Drev-Bug-Dual* roet gant ar roue Gralon da abati Landevennec goude maro e vab Rioualen, rak unan eus he ilizou he deus evit patron sant Tuduel pe Dudual, ha war baperiou koz, ar vourc'h a zo anvet *Lan-Tudual*.

Beteg ar bloaz 1825, Landudal n'oa nemed eun drev eus a barrez vras Brieg; er bloavez-se e voe distaget ha graet parrez anezi; adalek neuze an ofisou, e lec'h o ober e iliz sant Tugdual, a voe graet en iliz all, e kichen, a oa kaeroc'h ha pinvidikoc'h ha konsakret da Itron Varia de Populo, eun ano hag a zo douget gand unan eus ilizou brudeta Rom.

Koulskoude, war a leverer, n'eo ket unan bennak bet o pardona e kêr-benn ar bed kristen eo en deus laket sevel an iliz-se; savet eo bet, war al lec'h, ma tigouezas ennan eur burzud, e amzer brezelioù ar groaz.

An hini a oa bet graet ar burzud en e genver a oa eun aotrou eus a Gistinit, eur c'hastell koz hag a zo e tu an hanter-noz d'ar vourc'h hag e weler c'hoaz e vouldenn en he sav gant douvezioù tro-war-dro d'ezi. An Aotrou-ze a ziskenne, da gredi eo, eus a lignez an hini a lezas e chas da laza beoc'h sant Edern, ma rankas ar zant-man ober eur burzud evit

lakat ar vuhez da zizrei enni a-nevez. E lec'h beza eun enebour d'ar gristenien vat, evel an Aotrou kozze, an hini e komzomp anezan a oa aet, gand ar groaz ruz war e skoaz, da welet ha diframma a c'helljed bez ar C'hist eus a dre krabanou ar Vuzulmaned. Unan oa, m'oarvat, eus pemzek mab tiegez Kelen a yeas d'an Douar Santel, da stourm ouz enebourien o feiz hag a voe sebeliet holl, koulz lavaret, dindan leurenn chapel Tadou sant Fransez Kemper.

AN ARC'H ER MOR

An aotrou Kistinit-man eta a gouezas, eun dervez, hen hag e skoueder, etre daouarn an Durked; hel lakat a rejont en eun arc'h, d'her c'has d'o roue a oa o chom en unan pe unan eus kêriou-mor ar Syri. Endra m'edont o vont di, eul lestr kristen o gwelas

hag a redas, war o lerc'h; evit gellout tec'het huanoc'h a-ze e stlapjont o arc'h er mor hag an dioualler, kement a aoun en doa da goll an daou zen a oa ennan, a en em daolas ivez warni. Aotrou Kistinit o welet edont o vont da veza beuzet a reas le da zevel eur chapel, d'ar Werc'hez, en e barrez ma c'hellje en em zavetei ac'hano. Raktal an arc'h a stokas ouz an douar. Ne oa trouz ebet en dro d'ezo nemet, dizale, e voe klevet eur c'hilhog o kana ar pez a lakeas laouenedigez vras e kalon ar skoueder: « Va mestr, emezan, me gred eo kilhog Kersaviou el lec'h m'oun ganet eo a zo o kana. »

Dem-goude an daou brizonier a glev tud o vale hag o chom a-zav e kichen an arc'h; klask a reont komz gand an Turk, met o veza ma n'oant ket evid en em glevet e savas freuz etrezo ne voe ket pell. An daou a oa en arc'h a skoas neuze hag a gomzas hag e voe digoret d'ezo da zont er maez.

E Landudal e oant, e kichen maner Kistinit, digaset di, en eun doare burzudus gand ar Werc'hez. An Turk o veza m'en doa glazet daou pe dri den a voe lazet gand o amzeien kounnaret: laket e voe e gorf, en douar, dindan eur groaz a weled c'hoaz breman ez eus hahter kant vloaz, war hent Brieg; *Kroaz-an-Turk* a veze graet anezi ha, dre zismegans evit kelennadurez ar C'horan, den n'her salude.

N'eo ket e kichen e vaner, met e-kreiz ar vourc'h eo e falvezas gand Aotrou Kistinit sevel e iliz ha d'ar re a glaske hen diarbenn e lavare: « Pa vo gwelet diou iliz aman, en eur gichen, e vo anetoc'h a-ze eo savet va iliz tra ken nemed evit ma ne vo ket ankounac'haet ar burzud en deus graet ar Werc'hez em c'henver. »

O veza ma en em gargas eus an holl vizou e voe lezet da ober e benn ha setu penaos eo bet savet chapel Itron Varia de Populo, e c'helled lenn gwechall, a-zioc'h he or-dal, ar geriou-man, e latin: Mari,

mamm ar c'hras, hon diouallit diouz an enebour.

An arc'h m'oa deuet Aotrou Kistinît enni d'ar gêr a voe staget a-ispilh ouz moger ar chapel hag a jomas eno meur a gant vloaz; unan eus personed Brieç, wardro ar bloaz 1850, dre zallentez, a lakeas he devi.

Daou skrid a verk anoioù diazezourien ar chapel; ar c'henta a lavar:

Jehan seigneur de Quelen et du Vieulx Chastel et damoeselle Marie de Kergoet sa compaigne ont fait faire cette chapelle en l'honneur de N. D. de Populo l'an 1539.

Ar chapel genta a goueze, en he foull, e bloaveziou kenta ar XVI^{vet} kantved, ha setu perak eo bet adsavet er bloaz 1539; an Aotrou Yann a varvas er bloaz 1548 a-raok beza gallet peurgas al labour da benn, met eun eil skrid a verk e voe peurc'hraef gand e vab, an Aotrou Fransez hag e verc'h kaer Anna 'r Gelennec.

E diabarz ar chapel e weler skeudenn Itron Varia de Populo, hini sant Erwan, en e zilhad barner hag

ILIZ SANT TUGDUAL

hini sant Gurloes, gwisket e manac'h, a ziskouez ar gouli a zo en e c'hlin.

E iliz sant Tugdual, savet ivez er XVI^{vet} kantved, e kaver eur skeudenn vaen, kaer kenan, eus ar zant patron, gwisket en eskob, o rei e vennoz gand e zourn dehou, endra ma talc'h, en e zourn kleiz, eur groaz pabek, evit diskleria ar pezh a lavare ar re goz e oa bet aet sant Tugdual da Rom hag e oa bet anvet da bab, met kement a geuz en doa da Vreiz ma tizroas da Landreger war eur marc'h askellok.

En iliz-se ez eus eun toullad sent koz met en o zouez ne 'z eus nemed eur zant breizat: sant Herve gant e vreiz ha Gwiharan, troet n'ouzon ket perak e sant Herbot.

Itron Varia ar Rozera Landudal eo kosa Itron Varia ar Rozera a zo en eskopti Kerne.

CHAPEL SANT YOUENN

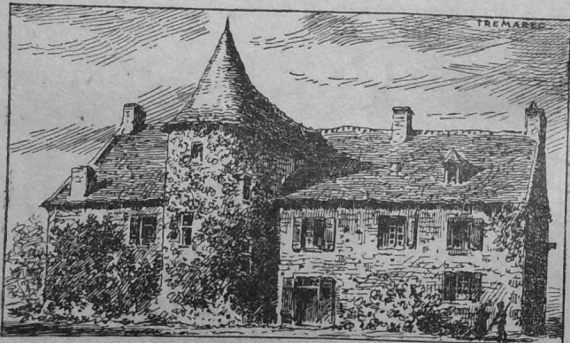

War eur puns e weler skoued Kelenned Kistinit unanet gant hini ar re-man Kergoet.

War jichenn ar groaz a zo e kichen iliz sant Tugdual ema sekudenn Hor Zalver laket er bez.

Ar re a gar sent Breiz arabad eo d'ezo treuzi Landudal hep mont da Drevareg da bedi, en e chapel, ar brasa anezo: sant Youenn. Er chapel-ze e virer unan eus bizied meud ar zant, eun enor ha n'en deus iliz all ebet nag e Kerne, nag e Leon, nag e Gwened.

Epad an Dispac'h ar releg prisius-ze a voe kuzet e Kerveal, en tiegez tosta hag ar chapel dilezet a venne koueza en he foull, met nevezet kaer eo bet er bloaz 1857 hag abaoe e vez renket ha kempennet dreist gand an Aotronez de Pompery a zo o chom e maner Tre-vareg el lec'h ma voe ganet, er bloaz 1734, an Aotrou

MANER TREVAREG

Kerguelen, reder moriou ar C'hreisteiz el lec'h ma 'z eus eun toullad enezennou hag a zoug e ano. Etouez skeudennou ar chapel-ze e kaver, eur zant Berthele e groc'hen gantan, war e skoaz, e beg eur vaz; bez

eman ivez sant Erwan e kreiz etre ar paour hag ar pinvidik. Ar paour a zo gwisket gant eul lostenn, toull, war he daoulin, a gouez betek ar boutou ler bras a zo en e dreid. Dougen a ra eur bisac'h war e vrec'h, eun tok pladet war e vruched ha doare druezus en deus kenan.

War a lavare ar re goz tud Landudal n'oant ket brokus evel m'int breman ha gwelloc'h oa ganto lakat o arc'hant e evach eged o rei d'an iliz:

E Landudal n'allumer ket
A c'houlou-koar en ofern-bred
Ar mel a lipomp
Ar c'hoar a werzomp
En ostaleri yeont ganeomp.

G. P.

Bodonou ha Koatenez

I. — Bodonou

E lez an hent koz a ya eus an Dreinded da Lokournan e kaver, a-zehou, chapel Itron Varia Vodonou, kollet etouez eur boaead lanneier, brous-koajou ha geunioù e weler dispak enno eur chapeledad lennou bihan.

Ar chapel-ze a zo stag ouz Plouzane. Nebeud a dra a ouezer diwar he fenn. Gouzout a raer hepken eo bet savet gant Kastelled Tremazan, aotronev vras hag a oa ginidik o zud koz eus a Bont-ar-C'hastell, duze, e kichenik Pont-an-ospital, harp en hent a ya eus a Lokournan da Gonk.

Er bloaz 1505 ar chapel-ze a veze graet chapel Botgoueznou anezi c'hoaz (da lavaret eo chapel koadig sant Goueznou), met an dud, gand an amzer, o deus mac'hagnet ar ger-ze ha graet Bodonou anezan evel m'o deus graet Lokournan eus a Lok-Ronan.

Patron kenta ar chapel-ze eta eo sant Goueznou, eskob Leon, hag ar skeudenn eskob, koz tri c'hant vloaz, a weler enni c'hoaz a dle beza skeudenn sant Goueznou; met adalek ar bloaz 1642, ar Werc'hez oa patronez kenta ar chapel hag an Tad Kyrill ar Pen-nec hen laka war roll chapelioù Leon, konsakret d'ar Werc'hez.

Ar chapel a weler breman a zo bet savet er XVI^{vet} kantved ha souezus a-walc'h eo da welet gant he daou dour met pa zeller piz outi e weler ne jom mui, en e zav, nemed an hanter eus ar chapel goz. Houman a oa dilezet epad an Dispac'h hag hanter gouezet en he foull. Pa voe meneg d'he renka, a-nevez, er bloaz

1828, e voe diskaret ar vali greiz penn-da-benn, kaset an aoter vras e tu an hanter-norz, daoust m'eman ar c'hiz d'hel lakat, peurliesha, e tu ar sav-heol ha lakat penn-an-nec'h ar chapel da benn-an-traon. Dirak dor an tu dehou ez eus eur maen kizellet hag a dle beza bet oc'h ober kef gwechall.

E diabarz ar chapel e kaver skeudenn gaer Itron Varia Vodonou, arouezioù a anaoudegez vat e-harz

CHAPEL BODONOU.

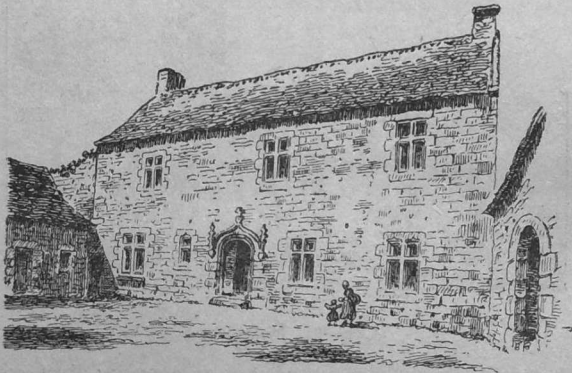
he zreid. Ar skeudenn vras-ze a zo e maen; livet eo bet; dougen a ra ar Mabig Jezuz eur zae hir gantan ha boul ar bed en e zourn. War ar jichenn eo bet kizellet rod santez Katell hag ano Yvon Guilbignon, aotrou Koatenez, a zo harp e Bodonou.

Izeloc'h, ez eus eur pinsin gant eur skoued bet torret d'an Dispac'h (teir houadez warnan), hag eo skoued ar Garoed, aotronev Keredec, eur maner all harp e Bodonou. War ar pinsin-ze ez eus ivez eur c'ha-

lur yand al lizerennou-man: Y. V. P. War jichenn eur zantez, unan bennak en deus bet ar skiant da lakat: *Sant-Yann!* En tu dehou eman Santez Barba harpet war he zour ha Sant Joseph, eul lilienn en e zourn.

En tu kleiz eman ar zant Goueznou am eus lavaret ano anezan uheloc'h hag eur zant all, gwisket e manac'h hag a zo eur vaz en e zourn, eur groaz en he fenn. War c'horre an aoter ez eus eur Werc'hez all gand ar Mabig Jezuz.

E traon ar chapel ez eus eur pinsin all gant skoued Aotronez ar C'hastell, hag eur c'halur gand al lizerennou-man hag an ano-man: L. MAIX.

MANER KERREDEG

Eur c'hard eur bale diouz ar chapel eman maner koz Kerreded; war an hent a ya d'e gaout ez eus eur groaz, warni skouejou unanet ar Garoed hag ar Ger-vorvaned. Eur porz kloz a zo en dro d'ezan. An fibrasa a zo bet savet er XVI^{et} kantved; an nor da vont ebarz, kizellet kaer, a zoug ar skoued a zo war ar groaz; e brenecher a zo bras gant kroaziou mein enno. A-dre kein ez eus eus douribell hag a vraoa e stumm.

II. — KOATENEZ

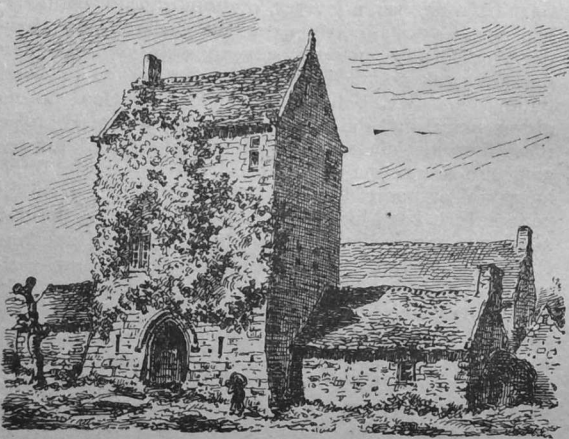
Eur maner all a zo c'hoaz, e kichen Bodonou, hag en doa muioc'h a dalvoudegez eget hini Kerreded hag eo hini Koatenez, savet e kreiz ar gouezeri; e dud-chentil a gare kals chapel Bodonou.

An nor da vont er maner-ze a zo graet en eur pezh tour uhel hag a bep tu d'ez eus tarzellou da denna war ar re a deufe da glask laerez pe da glask trabas. Eus ar maner koz-ze, ne jom mui netra hag a dalvesfe ar boan nemed an tour hag eun nor godek.

An tour a zo galvet dre ar vro *kastell an diaoul*. Paol Gorniok a oa, war a leverer, o chom eno gwechall ha, bep noz, e veze eun trouz spontus gantan. Eun abar-daez, eur paotr yaouank, eus an ardremez, ha n'en doa aoun rak netra a lakeas en e benn mont da welet Satan d'e vaner. Betek hanter-noz ne welas, na ne glevas netra, met dal ma voe sonet an daouzek taol e iliz Plouzane, ma voe klevet eun trouz estlammus, gant eun dra bennak o koueza dre doull ar chiminal, ha raktal ar paotr dispont a welas dirazan eur pikol pezh kanfart, baro hir, gwisket gand dilhad an hanter anezo rus hag an hanter anezo du, daoulagad lugernus evel daou gef tan, en e benn ha kroaziet gantan e zivrec'h. Goude beza sellet piz ouz an den yaouank, eur pennad, hep lavaret ger, paotr e varo hir a lakeas eun daol e kreiz ar zal, gand eur c'houlaouenn warni, a enaous o kregi hepken, en he mouchedenn, gant pennou e vizied. Kemerout a eure diou gador ha goude beza azezet war unan e kinnigas eben d'an yaouank hag e lavaras d'ezan

— « Mat eo, va faotr; te, da vihanan, n'eo ket eur c'hrener out ha laouen oun ouz da welout. Azez aze eta; eur re gartou am eus hag e c'hoarimp hon daou, da dremen hon amzer, betek ma kano ar c'hilhog.

Ar paotr yaouank a c'houezas ar c'hoariou kenta. Egile a denne aour hag arc'hant eus e c'hodellou, a grabanadou, hag evelato, daoust pegement e kolle, e kendalc'he da vouse'hoarzin. Dizale, ar breizad dis-pont en doa dirazan eur berniad peziou aour hag arc'hant; biskoaz n'en doa gwelet kement all a binvidigez; ennan e-unan e lavare n'en divije ket a ezomm da labourat ken hiviziken hag e c'hellje mont da veva diouz e zanvez, dal ma vije distro d'ar gêr, met en eun taol e teu da goll ha ne zaleas ket da goll kement pezh en doa gounezet. Dal m'en devoe kollet e bez diweza, an diaoul, — rak hen oa — en eur floura ar peziou en devoa gounezet a lavaras d'ezan:

KASTELL KOATENEZ

— Paotr paour! dichans ez peus bet! Eur gwall goll eo evidout rak biken ne weli kemend all a beziou

aour. Peadra ez poa aze da brena brasa tiegez a zo e Plouzane ha da zimezi gand ar plac'h yaouank a gares hag a zo miret outi gant he zud da vont ganez dre ma 'z kavont re baour diouz o fennherez; n'eo ket gwir?

— Siouaz, eme egile, re wir eo.

— Mat, truez am eus ouzit hag eun diaoul mat em eus c'hoant da veza. Ma keres e raimp marc'had an eil ouz egile. D'it te va holl arc'hant ha d'in me nebeud a dra, *ar pezh a zouges ennout* ha netra ken. Satan en devoa c'hoant da gomz eus ene an den yaouank, met ne felle ket d'ezan lavaret ano anezan en aoun d'her spouta.

Ar paotr, diouz e du, n'eo ket eur glapez oa ha klask a eure raktal an taol da virout, war eun dro, e ene hag e arc'hant; eun tamm poan gof en doa, eur pennad a oa, ha gwelet a rae edo ar pezh a oa ennan o klask an nor da vont er maez. Eur prof evelse a oa mat a-walc'h diouz doare Paolig.

— Mat! graet eo ar marc'had, emezan, goude beza pleustret war gement-se.

— Gwella-ze, eme an diaoul, lorc'h ennan. Ar bern aour hag ar bern arc'hant-man a zo d'it hag ar pezh a zo *ennout* a zo d'in. Met, amzer az peus ha gedal a c'hellan dek pe ugent pe drégont vloaz.

— Gedal? Ne dalv ket ar boan? hag evidoun-me a zo o vont da rei d'it dioc'htu ar pezh a c'hortozes.

Sell! sell! kas hen ganez ha chans vat d'it gantan.

Hag ar paotr ha diframma e dok du pluennet diwar benn Paolig, ober ennan e ezommou ha kinnig ar prof flarius-ze da Zatan.

— N'eo ket an dra-ze eo a c'houlennet ouzit, kristen lous, eme an Drouk-Spered e kounnar; bez dinec'h, me az tapo, abred pe ziwezad, hag az lako da rosti. Ha va arc'hant, dalc'h hen ganez! her rei a ran d'it ha lak hen da dalvezout, mar keres!

Hag ez eas ac'hano en eur ober eun toull, er voger, ha n'oar ket bet gouest da stanka abaoe. Ar paotr yaouank a ziskennas da glask eur zac'h da lakat e beziou, met, pa bignas, ne gavas eno, e lec'h ar peziou aour hag arc'hant, nemed eur berniad deliou kras a veze laket da drei, gand an avel, war leur ar gampr.

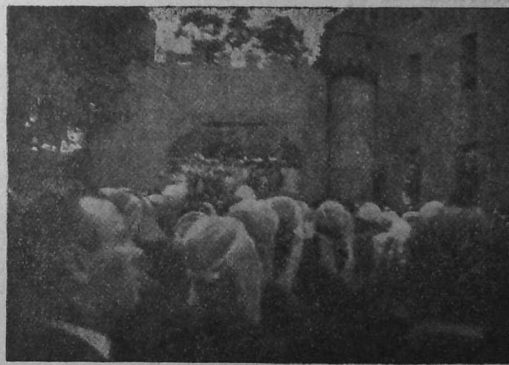
War a leverer an diaoul en doa ivez eur picher arc'hant da eva dour eus ar feunteun ha stag oa ouz ar feunteun gand eur jadenn arc'hant ivez. Kals eus ar re a dremene dre eno a groge c'hoant enno da gas ganto ar picher arc'hant-se, met, labourat, en aner, a raent holl, rak dal ma wele e veze bet laeret, Satan a rae tro an tiez diwardro da zellout ouz daouarn ar gouskerien ha diouz al *liou ifern* a jome war daouarn ar re o deveze kemeret al lestr ne veze ket pell evit koueza war an hini en deveze e laeret.

Mouget e veze gantan d'her c'hastiza hag e tizroe d'e gastell gand e bicher presius. Eun dervez koulskoude, eur c'houer, speredekoc'h eged ar re all, a c'hoarias eun taol kamm da Baolig. Terri a eure ar jadenn arc'hant hep kregi enni, ouz he gwaska etre daou vaen hag e kasas gantan ar picher, hep kregi ennan, o lakat eur skour sporn-gwenn en e skouarn.

Digouezet er ger, e kuzas e denzor e traon eun armel, e tevas e skour sporn hag e stlapas e ludu er peder avel. O veza ma ne jomo merk ebet ken d'ezan da c'hellout en em hentcha, Satan ne c'hellas ket kaout e bicher ha setu aze perak e ranker, abaoe, eva dour gand an daou zourn pa 'z aer da feunteun Koatenez.

G. P.

KELEIER AR MIZ

Cl. de Dieuleveult.

Teatr ar Bleun-Brug, e porz Retred Lesneven

(6 a viz gwengolo 1928)

Priziou ar Bleun-Brug

I. — *Kenstrivadeg ar brezoneg*

1. An dimezell Youenou, Douarnenez.
2. Yann Courtet, Penquesten.
3. Frederic Tallec, Plouhinec.
4. Felix Collet, Meriadec.
5. Albert ar Bail, Mendon.
6. Desire Audic, Keranna.
7. Dominik ar Fay, Riantec.
8. Mathurin ar Mentec, Quistinic.
9. Joseph ar Penuen, St Yann Brevelay.
10. J. M. al Lan, Crac'h.
11. Yann Morvan, Milizac.

II. — *Komz plen.*

Yann Morvan, Milizac.

II. — *Kenstrivadeg an A. Roudot*

1. Fransez Jaffres, ar Folgoat.
2. Per Bourdelles, Servel.

IV. — *Strolladou kanerien*

- 1 Priz Plouzeniel.
— Sant Thegonnec.
- 2 Priz ar Folgoat.
- 3 Priz Plougerne.

Kanerien a-unanou

Soprano : Theresa Picard, St-Thegonnec.
Alto: Alina Ferec, St-Thegonnec; Franseza Corre,
Plouider; Yvon Jugeau, Plougoulim.

V. — *Displegadeg*

1. Mari Herry, ar Folgoat.
2. Stephan Boucher, Plougerne.
3. Josephina Martin, ar Folgoat.
4. M. Yv. Bellec, ar Folgoat.
5. Yann Morvan, Milizac.
6. Joseph Simon, Gwiniventer.
7. Yvon ar Goff, Gwiniventer.

ESKIBIEN BREIZAD DA VREIZIZ

War golo DIHUNAMB miz Kerzu e lennomp :

E eskopti Gwened ez eus ouspenn

500.000 kristen !

Ma teu eun Eskob d'eomp hag a ouezo brezoneg, e
e c'hello komz gant.

e holl vugale;

Ma ne oar ket a vrezoneg ne vo ket evit komz ouz,

250.000 anezo

Hag e diabarz DIHUNAMB, p. 173, e lennomp :

Goude beza lennet ar pennadig am boa laket e DIHUNAMB miz du evit lavaret pegen dereat oa rei d'eomp

eun eskob nevez hag a ouije brezoneg mat, ez eus tra
gaer eus hor mignoned hag o deus skrivet d'in pe a zo
deuet d'am gwelet evit va zrugarekat da veza lavaret ar
pez a zonz eleiz. Goulenn a raent ouzin petra hon doa
sonj da ober evit ma vije anavezet c'hoant katoliked Bro-
Wened.

N'hon eus ket a du da zisplega aman ar pezh hon eus
graet hag ar pezh hon eus sonj da ober c'hoaz.

Gouzout a raer splann, evid ar wech kenta, m'oarvat,
e Gwened, e Paris... c'hoant bras ar Vretoned.

D'hor mignoned da bedi breman santez Anna evit ma
kaso d'eomp eun eskob hag a c'hello komz ouz holl e
vugale ha nann hepken ouz lod anezo.

Gouzout a ran ez eus Gallaoued ha zoken tud a ger hag
a zo nec'het ouz hor gwelet o c'houlenn eun eskob bre-
zonegour. Bezint dinec'h ! Er wech-man c'hoaz atao e vo
sur a-walc'h anvet eun eskob hag a ouezo eun tammig
galleg bennak!..

N'emaomp ket o klask ma vo graet ken divalo outo evel
ma zeus bet graet ouzomp-ni betek vreman.

Loeiz HERRIEU.

Kanvou

Erbedi a raer d'ho pedennoù an I. A. Chevillotte, maro
e Brest d'an oad a 93 bloaz.

Mamm oa d'an A. Julian Chevillotte, perc'hen maner Ker-
groadez ha mamm goz d'an A. O. Chevillotte, hor c'henla-
bourer' mat.

Y.-V. P.

DIVINADENNOU

Setu amañ anoioù ar re o deus gounezet prizioù evit ar bloaz 1928 :

1. Loeiz ar Floc'h, Plomeur.
2. Loeiz Diquelou, Plomeur.
3. Paol Ségalen, Gourin, Gouesnou.
4. Potred Sant Magloar, Mahalon.
A. ar B., Sant-Nic.
6. Fransoaz Masson, Ponteilet, Lanhouarne.
7. Fanch ar Furcher, Orphelinat d'Elancourt, par Trappes, Seine-et-Oise.
Angèle Nédélec, Cosquer, Cléder.
F.-L. ar Bihan, Cléder.
Mari Cabon, Guiseny.
11. Herry an Arvor, Meilars.
12. Mari Rosec, Plouzeniel.
13. Francine Pouliquen, Sant-Thegonnec.
J.-F. Diverrès, Quillévénec, Tréhou.
15. Yann Binvidik, Gwikar.
16. Mari Baour, Gwikar.
Tanguy Creignou, ar Vourn, Cléder.
Skol Gristen ar Merc'hed, Plouzeniel.
Unan, eus Plouzane.
Visant Prigent, skolach Kastel-Paol.
Yann Perrot, Gardalaz, Rosko.
Yann Cadiou, skolach Kastel-Paol.
23. Mari Laurent, Gwipavaz.
24. J.-M. Salaün, Lezeuregan, Tréhou.
25. Per Dantec, Beleac'h, Plouzeniel.

Ar c'hounideien a vo kaset o frizioù d'ezo e kerz miz kerzu.

Trugarez d'ar re holl o deus labouret er bloaz-man war an divinadennoù ha kenavo ar bloaz a zeu.

TAOLENN 1928

KENTELIOU

PAJENN

134 vloaz goude, <i>gant Y.-V. Perrot</i>	2
Eus an eil emgleo d'eben, <i>gant Sebastian Viol</i>	86
Pi XI ha yezou ar bed, <i>gant Y.-V. Perrot</i>	153
Menec'h breizat, <i>gant Y.-V. Perrot</i>	193
An A. Cardinal, <i>gant Y.-V. Perrot</i>	233
Banniel Breiz, <i>gant Y.-V. Perrot</i>	301
Prezegenn oferenn ar Bleun-Brug, <i>gant an A. 'n Eskob Duparc</i>	353
Deiz an Aotrou, <i>gant Ernest Hello</i>	435
Mell ha « Foot-ball », <i>gant Y.-V. Perrot</i>	440
Rene Skordia, <i>gant eun eus e vignoned</i>	445

ISTOR

Berven, <i>gant G. P.</i>	21
I. V. Mene-Hom, <i>gant G. P.</i>	48
I. V. Gerineg, <i>gant G. P.</i>	133
I. V. Gergoat, <i>gant G. P.</i>	163
Chapel Sant-Tujan, <i>gant G. P.</i>	203
Chapel Sant-Sebastian, <i>gant G. P.</i>	254
Stourmad sant Albin, <i>gant G. P.</i>	262
Yann V e Follgoad, <i>gant G. P.</i>	302
Centenaire de la Borderie.....	311
Abati ar Releg, <i>gant G. P.</i>	326
Iliz I. V. ar Yeuc'h, <i>gant G. P.</i>	403
Landudal hag he diou iliz, <i>gant G. P.</i>	455
Bodonou ha Koatenez, <i>gant G. P.</i>	462

MARVAILHOU

Ar zantig du, <i>gant G. P.</i>	11
Eun tenzor, <i>furnez ar re goz</i>	41
Ar walenn Gollet, <i>gant G. P.</i>	61
Miliner c'houec'h fourn ar waremm, <i>gant C. C. C.</i>	97
Yann an dichans, <i>gant J. R.</i>	104
Manac'h tosenn sant Gweltas, <i>gant G. P.</i>	119
Marvailh ar soner, <i>gant G. P.</i>	171
Alanig hag an daou ramps, <i>gant G. P.</i>	214
Teir merc'h ar baraer, <i>gant G. P.</i>	242
Aze emaut, <i>gant Nialmor</i>	281
Prinsezig he bleo aour, <i>gant Nialmor</i>	284

Ar Mengleuzier, <i>gant Nialmor</i>	295
Yann Logonna, <i>gant G. P.</i>	343
Ar sac'had re bounner, <i>gant G. P.</i>	374
Marvailhou an Anaon, <i>gant Yann Kostarreun</i>	393

SONIOU HA GWERZIOU

Mona, <i>gant F. V. an Uhel</i>	32
An Hada, <i>gant J. L'Helgouac'h</i>	42
Ar Mab, <i>gant Gwenedour</i>	96
Netra da ober, <i>gant J. L'Helgouac'h</i>	131
Beg al laouenanig, <i>gant Melegan</i>	180
Kavellou goullou, <i>gant J. L'Helgouac'h</i>	182
Antronoz miz mae, <i>gant J. L'Helgouac'h</i>	195
Gavrig an hanv, <i>gant H. Guillerm</i>	225
Ar c'hi en dienn, <i>gant H. Guillerm</i>	253
Kalon rannet, <i>gant J. L'Helgouac'h</i>	258

PEZIOU-C'HOARI

Eun nozveziad reo gwenn, <i>gant R.-G. Berry</i> , 319,	385
En o eil bugaleach, <i>gant R.-G. Berry</i> , 335.....	415

BUHEZIOU TUD SANTEL

Buhez An Tad Maner, <i>gant Y. Uguen</i> , 7, 44, 81, 114, 156, 197, 239, 273, 409.....	452
--	-----

MEDESINEREZ

Wardro ar re glanv, <i>gant ar Medesin</i>	59
--	----

AL LABOUR-DOUAR

Kenteliou, <i>gant O. Chevillotte</i>	101
---	-----

YEZADUR

Pajennad Breuriez-veur ar brezoneg, <i>gant F. Vallée</i> , 30, 77, 100, 231, 260.....	298
Kenteliou d'ar barz yaouank, <i>gant J. Kerrien</i> , 56,	143

BLEUN-BRUG

Kenstrivadegou 1928	79
An displegadeg	141
Bleun-Brug Lesneven	305
Yann V e Follgoad.....	313
Reolenn XVIII ^{vet} gouel ar Bleun-Brug.....	314
Bleun-Brug 1928, <i>gant Y.-V. Perrot</i>	358

Pajennad Breuriez-Veur ar Brezoneg

R. Hemon, *La Prononciation du breton*, moulerez, 4, Straed ar C'hastell, Brest. Priz: eur skoed.

Goude rei en e « Précis de Grammaire bretonne » reolennou ar brezoneg unvan *skrivet*, setu en deus mennet R. Hemon rei ouspenn pouezusa reolennou ar brezoneg unvan *komzet*. Hag e c'heller lavaret en deus sevenet mat e gefridi, gant reiz ha fraez eman displeget ar reolennou-ze en e levr nevez. Erbedi start a reomp anezan d'hon holl studieren.

Setu aman diwar-benn an *distagadur* e-kenver ar reiz-*skrivadur* eun nebeut evezadennou:

***

Pajen 14, en em c'houlennou al lenner perak e skriver *w*, *ou* hag a-wechou o soniou a vez bepred henvel pe peushenvel ouz *w*.

Dishanvalout a reer er skritur etre *w*, --e *gweled* « vue » da skouer, --a vez distaget e Leon *ù* ha *v* dirag e pe *i*, hag *ou*, --e *goueled* « fond » da skouer, --a vir bepred ar son *ou*. Evid *oa*, e gerioù evel *poan*, *koar*, *koad*, *koar*, hag *oe*, e *skoed*, *roed*, hag all, eun orin o deus diouto o-unan (eun *e* hir eus ar yez-wechall) ha, pa vezont distaget reiz, e sonont eun draig dishenvel diouz *wa*, *we*.

Paj. 15, a-bouez eo d'erc'hel da skrivadur hag ivez, kement ha ma c'heller, da zistagadur an *h* e penn ar gerioù, ma ra enno e lec'h eun *s* koz miret en iwerzoneg: *hi* (iwerz. *si*) « elle », *hir* (iwerz. *sir*), *hent* (iwerz. *sét*), hag all. Gwelloc'h miret eo an *h*-se e Treger eged e Leon, daoust n'eman ket peurziviet zoken e Leon: bez' e tistag Leoniz evel Tregeriz *pep-hini* (gant *pep* o verka an *h*) ha *peb-unan* (gant *peb* o verka ar vogalenn di-rak-houezet).

Paj. 13, daou rummad a zo eus ar soniou dre ar fri. Eun darn vras anezo, dreist-holl e yez-Wened, a zo bet degaset er yez dre zoareou trefoet ar bobl-vreman. Hogen, eun darn all, miret dreist-holl e Treger, evel e *kanañ*, *kentañ*, *lenniñ*, a zo anezo eun herez reiz a-ziwarlerc'h ar yez koz. Mat e ve o degemer, da vihana er varzoniez.

Paj. 15, al lizerenn *i* dirak vogalenn e dibenn eur ger a dleer distaga *y* kensonenn pe *i* vogalenn diouz m'eman furmidigez ar ger-ze: *heulya* (eus *heul*), hogen *fazi*a (eus *fazi*).

Paj. 16, gwall-gollou e soniadurez ar Yez: *ts, dd, th* aet da goll, *ilh* ha *c'h* en argoll! A-bouez dreist-holl dere'hel da zistagadur reiz ar *c'h* a denn kement da rei da zistilh brezoneg Leon e stumm uhel ha ledan. Her meizet em eus meur a wech, en hor c'hendalc'hiou gwechall, pa gleven o prezegenni an aotrou abad Gardinal, anezan eun distager *c'h* dispar, war-lerc'h briz-distagerien « an *h* e pep lec'h ». E Kembre e vane ar German Hugo Schuchardt bamet ouz Hwfa Mòn a ouie tenna eus ar *c'h* eun nerz souezus d'e brezegennadur. Aman em eus klevet eur mestr kelenner brudet eus Cambridge, E. C. Quiggin, o veuli uhel distagadur fraez ha nerzuz hor brezoneg e-skoaz da zistagadur laosk ha dinerz ar galleg.

L'instruction du Peuple breton par le breton et l'Œuvre de Gwalarn, eus levraoueg Gwalarn, 4, straed ar C'hastell, Brest. Priz: pevar real.

Eun daolenn klok ha beo eus mennadou ha labour Gwalarn, dleet d'an holl Vreiziz rei dourn d'ezo.

Le Fédéralisme international et le Réveil des Nationalités, gant Maurice Duhamel, Roazon, 4, Straed Rohan. Priz: 1,50.

Selledou a bouez bras ouz stad an Europ hag ouz ar wellaenn a zeufe er stad-ze, evid an holl hag evidomp dreist-holl, eus ar Gengevredadelez e lec'h an Impalaered o ren breman.

Ar Sekretour, F. VALLEE.

Ali d'ar C'hounideien-douar

Al louzeier evid al loened o tougen hano MOREUL eo ar re anavezeta ha prizeta. Gwellaat a reont o stal da vagerien-loened Breiz.

1° **POUDRE PECTORALE MOREUL**, 7 fr. — Eul louzou eo ouz ar strakouilhon.

2° **POUDRE BALSAMIQUE MOREUL**, 7 fr. — Eul louzou evit stanka an troaz-ruz.

3° **POUDRE ARMORICAINE MOREUL**, 7 fr. — Da lakaat ar paret da deurel o gwele.

4° **POUDRE CRAONNAISE MOREUL**, 7 fr. — Louzou ouz klenved ar moc'h.

5° **POUDRE SUISSE MOREUL**, 7 fr. — Louzou evit stanka ar foerell d'an ebeullen ha d'al leueou.

6° **POUDRE VERMIFUGE MOREUL**, 7 fr. — Louzou ouz ar preved.

7° **POUDRE APERITIVE MOREUL**, 7 fr. — Louzou da rei blaz da zibri.

8° **POUDRE AFRICAINE MOREUL**, 7 fr. — Louzou da lakaat ar paret da c'houlenn par.

9° **POUDRE OVARINE MOREUL**, 7 fr. — Da lakaat ar yer da zovl.

10° **ONGUENT ROUGE MOREUL**, 8 fr. — Mad da zavel c'houezigellou; eul louzou eo ouz koenv an divesker.

11° **LINIMENT BRETON MOREUL**, 9 fr. — Ouz ar c'hoenv-gouzoug, ar strakouilhon, strihennou ha kaledennou an izili.

12° **REPARATEUR MOREUL**, 8 fr. — Ouz gouliou ar c'hroc'hen: pennou-glin dibennet, diskoaz kignet hag all.

13° **ANTIPARASITAIRE MOREUL**, 8 fr. — Ouz klenvejou ar c'hroc'hen: debrou, daroued, rogn, laou.

14° **BREUVAGE MOREUL**, 8 fr. — Ouz ar c'hoenv hag ar gwentr gand ar c'hezeg.

15° **METEORIFUGE MOREUL**, 8 fr. — Da barea ar c'hoenv diwar ar boued glas.

16° **L'ACRAPAUDINE MOREUL**, 8 fr. — Louzou ouz an tousog ha klenved treid ar c'hezeg.

Sellet e vez ouz an Troaz er Grande Pharmacie MOREUL, Landerne.

Perak ez a muioc'h-mui a dud da di

ALLAIN

BIJOUTERIE - PHOTOGRAPHIE

BREST - 60, Rue Jean Macé - BREST

HAG E LANNILIS ?

Abalamour : 1° Eo gwelloc'h marc'had eged er magajennou braz (nebeutoc'h a frejou).

2° E vezint digemeret ha servichet mat gant Bretoned vat.

3° Eur c'hado kaer a vez roet war marc'had ar bizaouetlou aour

4° Mont a ra da denna poltred ar friko war al lec'h.

5° Rei a ra tri boltred: unan d'an dud nevez ouspen ar c'hado hag unan da bep hini euz ar renerien.

6° Eun agrandissement 30 cm. X 40 a ro d'an dud nevez o deuz prenet o aour en e di war marc'had eun dousen boltrejou eus an dud nevez.

Goulennit diouz ar re a zo bet - Ar gwella testeni eo

GRANDS MAGASINS DE NOUVEAUTÉS

AUX GALERIES SAINT-MARTIN

BREST - 108 à 112 rue Jean Jaurès - BREST

Succursale: 32, Rue Kéréon, QUIMPER

LES NOUVEAUTÉS de la SAISON d'HIVER

LAINAGES - SOIERIES

BONNETERIE - CHEMISERIE - LINGERIE

VÊTEMENTS faits d'Avance et sur Mesure

POUR HOMMES & JEUNES GENS

Pour vos placements d'argent,
Vos opérations de Bourse,
adressez-vous en confiance à la:

Banque Générale de l'Ouest

2er rue de la Mairie (coin rue du Château) BREST.
Brezoneg en ti. Tél. 9-30.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. JÉZÉQUEL, A. LAPIQUONNE

SUCESSEUR

Tenner dent

Loret gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skouerliou diveza.
Gwarantisa a ra e labour.

RESEO A RA :

Bep Lun, e LESNEVEN, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn
e BRASPARTS hag er FAOU. — Ar c'habinet a gonsul-
tationou a zo digor e Brest, 4, passage St-Martin, aboue 9 eur
beteg kreteiz, ha da 2 eur betek 6 eur. Tél. 0-16

Tud divar ar maez, Savit var ho
punziou eur

BLOMMEN CARUELLE

Kontant e viot anezi.

Kals a zo bet lakeat dre ar vro. Roet e vezo d'eoc'h evit netra
ar priziou, an notennoù ha peb sklerijenn.

A. MAUPAS, komis bras evit ar Finister, ar C'hot-du-Nord hag
ar Morbihan, 29, ru Emil Souvestre, BREST

Feiz ha Breiz a zo pevar real ar pez

BREST, MOULEREZ AR SKRIDOU MAT, 4, STRAED AR C'MASTELL

Ar Merour: F. GEORGELIN.